

Östgötaspel



Östergötlands Spelmansförbund
www.ostgotaspel.com

Nummer 1, mars 2004
Årgång 4
Ansv utgivare: Jan-Erik Karlsson

Ordf Jan-Erik Karlsson
jan-erik@ostgotaspel.com

Redaktör: Sven Lönnqvist
redaktor@ostgotaspel.com

Ny redaktör

Från detta nummer har Östgötaspel en ny redaktör. Jag heter Sven Lönnqvist, och är Linköpingsbo sedan flera decennier. Det måste dock erkännas att jag är född och uppvuxen i andra landskap, Skåne, Småland och Sörmland.

Folkmusikaliskt är jag en mycket intresserad lyssnare, och har en gång i tiden kunnat någorlunda traktera en nyckelharpa.

Bortsett från det musikaliska värdet i folkmusiken funderar jag ofta kring den kulturhistoria som ligger i folkmusiken.

Min ambition med tidningen är inte att göra om den, utan att även i fortsättningen få en tidning som speglar landskapets folkmusik och de helt nödvändiga diskussioner som leder till en utveckling av musiken.

Årsmöte 2004

Årsmötet 2004 begicks i Studieförbundet lokaler i Söderköping. Ett 30-tal spelmän hade mött upp, och inledde dagen med allspel, där fioler, durspel, dragspel och cittror möttes i skön förening.

Det mera officiella programmet inledes av Folklekarne. De spelade bl.a. en schottis som Kurt Ehlert fått för drygt ett år sedan "när han fyllde något som slutade på noll".

Katarina och Erik Hammarström spelade låtar från trakten på fiol och cittra med fint samspel och mycket musikanteri. Erik visade sig också vara ett levande uppslagsverk på traktens spelmän, deras släkter och spelkamrater.

Årsmötet

Själva mötet leddes föredömligt av Kurt Ehlert med Björn Ek som bisittare.

Styrelsen för 2004 blir

- Jan-Erik Karlsson, ordf
- Rune Persson, spelledare
- Magnus Nilsson, sekr
- Jan Andersson, Kassör
- Ingrid Ärhlin, led

Suppleanter blir Björn Ek, Jan-Åke Sallermo och Sven Lönnqvist.

Årsmötet beslöt att medlemsavgiften skall vara oförändrad.

ÖSF/SSR

Som en punkt på dagordningen fanns bl.a. en diskussion om vår förenings målsättning och om samarbete med riksförbundet SSR. Punkten var föranledd av en enkät från SSR, som styrelsen skall besvara. Många talare betonade vikten av att "få ut" folkmusiken till dagens unga, och man tyckte att SSR kunde göra mer i denna fråga. Som ett exempel tog man upp att ungdomar inte fick bidrag till spelkurser om de inte var medlemmar. Det kan ju lätt leda till att ungdomarna

inte går några spelkurser. Bättre alltså att låta dem först gå spelkurser och bli intresserade, sedan kan man säkert få in dem som medlemmar. Några debattinlägg handlade om vikten av att SSR hjälpte lokalorganisationer att samarbeta.

SSR skulle också kunna vara ett forum för att samla ihop landskapsförbundens erfarenheter så att man av SSR kan få råd om kontakter med myndigheter när det gäller bidragsansökningar och liknande. För oss som enskilt landskapsförbund är det ju svårt att ha en överblick om hur andra förbund har löst sin ekonomi.

Andra exempel i debatten var att en mycket viktig uppgift för SSR var att bedriva information mot beslutsfattare, men kanske också hjälpa till att skapa rabatter åt medlemmarna. Billigare strängar vore välkommet!

Övriga frågor

Brita Ehlert berättade bl.a. att Öschöttske Viser nummer 3 nu är klar.



Belysningen ville sig inte riktigt, så mötet hölls med stämingsbelysning

ÖSF och Styrelsen tackar...

... Lisa Hellsten, Brita Ehlert och Dan Johansson för deras insatser i styrelsen, som spelledare, redaktör och mycket annat!

Med glädje ser vi att Lisa fortsätter att jobba med ungdomskurser och Brita kommer att sköta medlemsfrågor.

På årsmötet kunde bara Brita avtackas personligen, men vi hoppas kunna avtacka Lisa och Dan på annat sätt.

Vad gör MP3 i folkmusiken?

Många av oss har väl någon gång spelat in en viss låt eller en viss spelman på en stämma eller spelträff. Speciellt om man inte är så driven som spelman är det ett bra sätt att lära låtar.

Under 90-talet var den förhärskande tekniken att använda bandspelare. Det fungerade väl i och för sig, men utrustningen är relativt klumpig, och det är rätt mycket jobb att redigera en inspelning. Om man vill dela med sig av en inspelning krävs kopiering av band, en procedur i sig.

Under de senaste åren har det kommit fram nya typer av inspelningsutrustning, där ljudet lagras digitalt i stället för analogt, som på en bandspelare. Det finns flera sätt att lagra ljud digitalt, och en av de tekniker som blivit mycket populär är MP3-spelare.

Vad är MP3?

Ljudformatet MP3 (MPEG 3, Moving Picture Experts Group I layer 3 audio) är en metod för att komprimera vanliga ljudfiler till c:a en tolfedel av originalstorleken. Trots detta har Mp3-filer hög ljudkvalitet. Komprimeringen tar i stort sett bort enbart sådant som människan i alla fall inte kan höra. Detta har medfört att man på en MP3-spelare kan räkna med 1 Mb per minut.

Utgångspunkten är hur människoörat uppfattar ljud. Därigenom har en stor mängd data kunnat reduceras utan någon större ljudförsämring. Detta kallas perceptuell ljudkodning och innebär att man i första hand inte försöker efterlikna

vågformsoriginalet utan lägger större vikt vid att det ska låta likadant som innan kodningen.

Den som är van att jobba med datorer vet säkert att det finns andra ljudformat. Det vanligaste formatet för PC är wave-filer som skrivs .wav (AIFF på Mac). En wav-fil är okomprimerad och tar upp mycket plats på en hårddisk, ca 10 gånger mer än MP3.

Vadå, 1 Mb per minut?

En lite mer avancerad MP3-spelare har en liten hårddisk som rymmer flera timmars musik. De mindre spelarna har oftast ett fast minne i spelaren. De allra minsta har typiskt 128 Mb, vilket alltså ger ca 128 minuters musik. Många MP3-spelare har inte särskilt bra inspelningsmöjligheter, men det finns ett antal spelare som kan spela in med bra ljudkvalitet. Med en sådan spelare får man nästan oanade möjligheter att spela in och redigera. Eftersom musiken ligger som digitala filer är det lätt att i efterhand redigera, ta bort pauser, kasta om ordningen.

För att spela upp en MP3-fil behövs inte nödvändigtvis en MP3-spelare. Alla moderna datorer klarar detta. I vissa fall kan man behöva installera ett program för uppspelning. Det finns 100-tals att välja på, men den vanligaste och mest populära är Winamp för PC och Macamp för Mac. De kan hämtas hem från Internet.

För att föra över gamla inspelningar från band eller LP till MP3 kan man förstås också använda datorn. Oftast krävs ett speciellt program för detta, och det finns många olika att hämta hem från nätet. Programmet kallas encoder och två bra program som också är enkla att använda är CDex och MPEG Suite. Det förstnämnda kan även läsa, eller ”rippa” vanliga audioskivor från din CD-ROM-spelare och omvandla dem direkt till mp3 eller wave. Båda dessa program är för Windows och kan hämtas gratis från www.download.com. Är man intresserad av motsvarande programvara för MacOS så är iTunes en populär gratisprogramvara.

Får man dela med sig?

Eftersom MP3 är en digital teknik är det oerhört lätt att dela med sig till andra av sina ljudfiler. Då kommer förstås frågan om man får det. Låt oss anta att du spelat in en spelman på en spelmannsstämma på en MP3-spelare, och alltså fått fram

en digital fil. Den som äger upphovsrätten är spelmannen, inte du. Rent lagligt är det inget problem för dig att lyssna, men får du skicka filen till andra? Ett problem är att lagen inte riktigt hunnit ikapp tekniken, så det är inte självklart olagligt att dela med sig. Vissa hävdar att det möjligen är oetiskt, men inte olagligt. Ett otroligt enkelt sätt att komma runt problemet är att fråga spelmannen om man får dela med sig av inspelningen till andra. Jag har aldrig upplevt ett nekande svar!

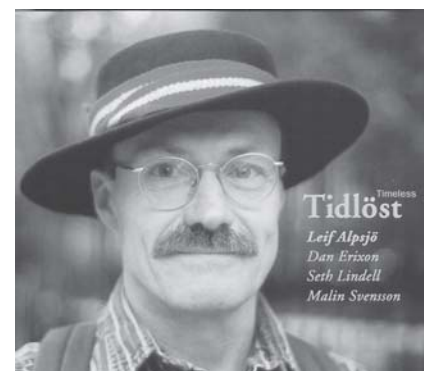
Skivtips

Leif Alpsjö heter en nyckelharpspelare från Uppland som i början av 1970-talet räknades till de unga spelmännen men som nu har blivit en mogen man. Dock är han tidlös, och Tidlöst heter en CD som han nyligen har givit ut (Tongång AWCD-49).

Det är en omväxlande skiva med många Upplandslåtar, men inte bara sådana. Leif har uppenbarligen som utgångspunkt haft att välja musik som han tycker om. Med på skivan finns både *Wachet auf* av Johann Sebastian Bach och *On the Sunny Side of the Street*, på vilken Leif spelar solo och tillsammans i duo med några vänner. Dessa är Malin Svensson på piano och kyrkorgel, Seth Lindell på dragspel och på fyra låtar den för oss inte helt obekante gitarristen Dan Erixon från Norrköping.

Mina personliga favoriter är låtarna där Dan medverkar och Två valser från Enviken och Wachet auf på vilka Malin spelar piano respektive orgel.

Text: Kurt Ehlert



Färgstarka skåningar på Midvinterblotet

Vad står först på listan att ordna för oss som arrangörer av Midvinterblotet? Maten? Kanske, men inte bara den. Får vi bara som vanligt engagera Herbert Förster så ordnar sig allt till det bästa.

Lika viktigt är att fixa någon intressant hemlig gästartist, något som kräver lite längre planering. Det gäller att hålla korppluggarna öppna t.ex när man är på stämmor och festivaler. Så gjorde Lisbet Olsson och jag när vi besökte Korrö-festivalen i södra Småland i somras. I en mysig liten mörk smedja hölls konserter i det lilla formatet där man verkligen kom nära spelmännen. Temat för dagen var låtsamlingen Svenska Låtar. Bland spelmännen var Laif Carr och hans fru Ninni. Humor och spelglädje blandat med djupgående kunskaper verkade vara deras signum. Nu visste vi att vi hittat våra hemliga gäster. Till midvinterblotet kom också sonen Ale med och visade att äpplet inte faller långt från trädet.

Liten presentation

Laif Carr-Olsen och hustrun Ninni bor i nordvästra Skåne och är aktiva i Skånes Spelmansförbund och arbetar mycket med ungdomar. De är som spelmän mycket kända i södra Sverige. Jag kände dock inte till dem tidigare. Laif är född i Köpenhamn och började spela ganska tidigt. Han blev riksspelman på traskofiol 1995. Spelar förutom fiol även durspel. Han är anställd vid länsmusiken, Musik i Syd, och har medverkat till utgivningen av en samling durspelslåtar som heter Kiviks Marknad. Hustrun Ninni spelar också fiol, traskofiol och horn, och även barnen Ale och Alma spelar!

Åter till kvällen

Efter sedvanligt allspel var det klart för middagen. Herbert hade, tycker jag, den här gången överträffat sig själv med en riklig Bayersk buffé. Trevligt att kunna visa skånska gäster att god mat, mycket mat och mat i rättan tid också finns på andra ställen än i Skåne.

Efter att Lisbet presenterat gästerna genomförde de en bejublad föreställning som innehöll både spex, dans och musik på allehanda instrument t.ex traskofiol (typiskt skånskt) och Värends-

trumma från södra Småland, trakterad av Ale som också spelade gitarr.

De spelade också ett par omgångar till dansen, vilket de trivdes utmärkt med, och de tyckte att det var mycket hög klass på dansarna.

Först ut för dansspel var dock Lisas ungdomsgrupp. Svängigt och härligt. Vi tycker det är mycket trevligt att samarbeta med Lisa och hennes ÖS-Upp gäng här. De hade kurs samma dag som fes-

ten, och gästlärare var Laif Carr. Det var bra fart på dansgolvet hela kvällen. Tack till alla medverkande spelmän!

Ytterligare en överraskning bjöds vi på till fiket. Björn, Micke, Sören och Ove från Ramunder Spel- och dansgille bjöd på en otroligt skattfrämmande show i form av en sorts blandning av linedance och magdans som inte liknade folkdans. Kan ej förklaras, måste ses.

Text: Jan Andersson



Familjen Carr i aktion

En polska från Kindabygden

Den här fina polskan är en av en rad typiskt östgötska slängpolskemelodier som går att hitta i en gammal notsamling från Efsinge by utanför Rimforsa i norra Kinda kommun. Samlingens omslag berättar att den innehåller en "Polske Bok, Tillhörig Carl Nillsson uti Efsinge". Samlingen har förmedlats av Helge Granberg till Uppsala Landsmålsarkiv, där den har accessnummer ULMA 30252:2. Något årtal går inte att se på den kopia vi har tillgång till, men skriften, pikturen och stilen är typisk för 1800-talets första hälft.

Boken upptar ett tjugotal polskor, de flesta med beteckningen Polonaise, samt några valser och andra låtar. Flera av dem är nedtecknade för olika förstämningar. Ett antal av polskorna är uppenbara vari-

anter på låtar som är kända från andra samlingar och spelmän i södra Östergötland. Bland annat finns någon enklare (och förmodligen äldre) låt som också återfinns i den samling av L F Rääf, som utgivits av Margareta Jersild i Sumlen 1976, och som där förmodas vara från Kisatrakten. Dessutom innehåller Nillssons notbok flera låtar som tycks vara förhållandevis lite spridda och dit hör den som vi här förmedlar.

Polskan har funnits på vår repertoar under många år och det är glädjande att den på senare tid uppmärksammats av andra spelmän från länet. Den har en typisk slängpolskeform med mycket östgötska sextondelsspassager, men också en del lite annorlunda vändningar. De första takterna i andra repriserna får låten att sticka ut från mängden. Vi hoppas att den blir till glädje för fler än oss!

Text: Per och Axel Jensen, Opphem

Polska från Efsinge



Om adressaten saknas returneras till
Östergötlands Spelmansförbund
c/o Sven Lönnqvist
Vasavägen 11
582 20 Linköping

B

Föreningspost



Kalendarium

Folkmusikaktiviteter i Östergötland och angränsande områden

- Söndag 23 maj Spelmansstämma på Kisa Hembygdsgård 14-- 17. Kontakta Lisa Hellsten 013-40 123
- Måndag 31 maj Spelstämma Ringarums Hembygdsgård för 10:e gången! Upplysningar Björn 0705- 38 52 12
- Söndag 20 juni Hembygdsgäst med spelmansstämma på Regna Hembygdsgård. Börjar med gudstjänst kl 11 i kyrkan, spelmän medverkar Kl 14 uppträdande av Per Sörman (mottagare av 2003 års Dan Andersson-pris. Arrangör Regna Hembygdsgästförening. Upplysningar Britt Lindqvist, 0151-800 28
- Lördag 28 augusti Folkmusikstämman i Linköping

Söndagen den 23 maj
Spelmansstämma på Kisa Hembygdsgård
14.00 till 17.00
Kaffeservering
Gratis fika till alla spelmän
Arr Kinda Kultur och fritid och
Östergötlands Spelmansförbund
Frågor till Lisa Hellsten 013-40 123



Rättelse

På årsstämman delades det ut en Midsommarvals av Harry Holmquist. Tyvärr fanns det fel i noterna, så släng dem! En rättad utgåva kommer i nästa nummer av Östgotaspell!

Skicka gärna in uppgifter på evenemang och aktiviteter som du tror kan intressera Östgotaspels läsare till redaktor@ostgotaspel.com!

Ta även en titt i kalendariet på vår hemsida, www.ostgotaspel.com, så får du de allra senaste uppdateringarna.

Har du ett evenemang du vill annonsera om på hemsidan, skicka e-post till bjorn@ostgotaspel.com.